

EBEVEYNLER ÇİN YENİ BİR BAŞETME MODELİ : YENİ OTORİTE DİREKSİYON KARIŞIKLIĞI

A NEW COPING MODEL FOR PARENTS: NEW AUTHORITY NON- VIOLENT RESISTANCE

Suat KILIÇARSLAN²

Devrim ERDEM³

Başvuru Tarihi: 31.07.2017 Yayına Kabul Tarihi: 11.11.2017 DOI:10.21764/maeuefd.331990

Özet: Şiddet ve saldırganlık içeren davranışlar, Türkiye ve dünyadaki en önemli toplumsal problemlerdendir. Bu problemin erken ve etkili biçimde çözülebilmesi için gerekli önleme ve müdahale çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Saldırgan davranışlara sahip çocukları olan anne-babaların ebeveynlik becerilerinin artırılması ve ebeveyn çocuk ilişkilerinin onarılmasına yönelik sistemik yaklaşıma dayalı olarak geliştirilmiş olan *iddetsiz Kar , Koyma: Yeni Otorite Modeli* nispeten yenidir ve aile ve okul ortamlarında uygulanması özellikle Avrupa’da hızla yayılmaktadır. Türkiye’de çocuk ve ergenlerde görülen şiddet ve saldırganlık içeren davranışları önleme ve bu türden davranışlara müdahaleye yönelik ebeveyn programları sayıca azdır. Anne-babalar ve aile üyeleriyle birlikte çalışmakta olan *iddetsiz Kar , Koyma* programının etkililiğinin ele alındığı araştırmaların ise çok sınırlı sayıda olduğu ve bu konuda yapılacak yeni uygulama ve araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, araştırmanın amacı, çocuk ve ergenlerde görülen saldırgan davranışların azaltılması amacıyla geliştirilmiş olan *iddetsiz Kar , Koyma Modeli* ve ebeveyn programını tanıtmak, şiddet gibi köklü problemlerle baş etmede bu yeni yaklaşımın Türkiye’de uygulanabilirliğini artırarak alanda çalışan uygulayıcılar ve araştırmacılar için yeni bir perspektif oluşturmaktır. Bununla birlikte, dünyada yaygınlaşmakta olan *Yeni Otorite Modeli*’nin temel ilkelerinin ve amaçlarının, kullanılan teknik ve uygulamalarının gözden geçirilmesi ve Türk kültürü açısından uygulanabilirliğinin tartışılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Sözcükler:*Yeni Otorite, iddetsiz Kar , Koyma, iddet, Saldırganlık, Aile ilişkileri*

Abstract: Violent and aggressive behaviours are one of the most important social problems in Turkey and in the world. Necessary prevention and intervention activities should be carried out in order to solve this problem timely and effectively. Non-Violent Resistance: A New Authority Model, a relatively new approach, was developed based on the systemic approach in order to increase skills of parents who have children with violent behaviours and recover parent-children relationships; and its implementation has been increasing in school environments especially in Europe. There are quite limited number of parenting programs about the prevention of and intervention for violent behaviours in children and adolescents. Studies on the efficiency of “Non-violent Resistance” programs involving parents and family members are quite limited in number, and there is a need for new practices and research on this issue. In this regard, the purpose of this study is to introduce “Non-violent Resistance Model” and parent program that aims to decrease violent behaviours in children and adolescents, increase practicality of this new approach in Turkey for coping with rooted problems, and create a new perspective for practitioners and researchers. In addition, it has been aimed not only to review the basic principles and purposes, the techniques and practices of *New Authority Model* which is getting more common, but also to discuss the applicability of them in term of Turkish culture.

Keywords: *New authority, Non-violent resistance, violence, aggressiveness, family relationships*

¹Bu çalışma, 11-14 Mayıs, 2017’de Denizli Pamukkale Üniversitesinde düzenlenen “IV. International Eurasian Educational Research Congress”te özet sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²Yrd. Doç. Dr., Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü suatkilarcarlan@hotmail.com, Orcid No:0000-0002-2907-8480

³Yrd. Doç. Dr., Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü erdem_devrim@yahoo.com, Orcid No:0000-0003-1810-2454

Giri

Son yıllarda Türkiye’de ve dünyada saldırganlık ve şiddet içeren davranışlarda ciddi bir artış görülmektedir. Saldırgan davranışlar, çocuk ve ergenlerin psikiyatri servislerine yönlendirilmelerinin de en yaygın nedeni olmaktadır (Griffin ve Gross, 2004). Freedman, Sears ve Carlsmith (1993), saldırganlığı başkalarını incitmeyi amaçlayan her türlü davranış olarak tanımlamışlardır. Saldırganlık, içinde bulunduğumuz yüzyılda evrensel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlardaki bu problemlili davranış bireyin psikolojik ve fizyolojik durumuyla ilişkilendirilebileceği gibi, bireyin içinde yaşadığı çevrenin kültürel özellikleriyle de ilişkilendirilebilir (Hassan, Osman ve Azarian, 2009). Çocuk ve ergenlerde şiddet içeren tutum ve davranışların ortaya çıkmasında anne baba ve ergen arasında ilişkilerin yapısı ve etkileşim biçimi de çok önemlidir. Ebeveynlerin yaklaşım biçimlerinin çocukların davranış problemlerinin gelişimindeki önemli etkisi göz önüne alındığında, davranış sorunlarına müdahale edilirken çocuklarla birlikte ebeveynlerin de davranışlarının biçimlendirilmesinin gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır (Arkan ve Üstün, 2009).

Çocuk ve ergenlerde görülen yapıcı, olumlu yönde bir davranışın ve topluma uyum becerisinin önemli belirleyicilerinden biri aile desteğidir. Bu destek koruyucu bir faktördür, bu nedenle de çocuklardaki davranış problemlerini önlemek için oluşturulan programlarda aile temel olarak dikkate alınmaktadır. Bu programların, ailede var olan yıkıcı faktörleri azaltması ve yıkıcı faktörlerin yerine, etkili, yapıcı ve koruyucu faktörleri koyması büyük önem taşımaktadır (Sanders, 2000).

Alan yazın incelendiğinde dünyada ve Türkiye’de çocuk ve ergenlerde görülen şiddet davranışlarıyla baş etmeye yönelik birçok program olduğu görülmektedir. Okullarda uygulanan sosyal gelişim programları, çatışma çözme becerileri eğitimleri, öfke kontrolü, problem çözme becerileri eğitimi, iletişim becerileri eğitimi, akran arabuluculuk eğitimleri gibi okul temelli programlardır (Herrmann ve McWhirter, 2003; Rollin, Ulrey-Kaiser, Potts&Creason,2003; Uysal, 2006; Akdeniz, 2007; Güner, 2007; Horne, Stoddard ve Bell, 2007; Gültekin, 2008; Karataş ve Gökçakan, 2009; Gündoğdu, 2009; Yavuzer ve Üre, 2010; Bedel ve Arı, 2012). Şiddet ve saldırganlıkla mücadele etmeyi hedefleyen diğer çalışma alanlarında; ev ziyaretleri, aile eğitimleri, aile terapisi gibi aile katılımını hedef alan aile temelli programlar yer almaktadır (Omer, Schorr-Sapir ve Weinblatt, 2008; Weinblattve Omer, 2008; Newman, Fagan ve Webb, 2014; Lavı-Levavı, Shachar ve Omer, 2013; Kaymak-Özmen, 2013; Çekiç, 2015).

Meta-analitik çalışmalar, öğrenci ve ailelere yönelik önleme ve müdahale programlarının saldırganlık ve şiddet davranışlarını azaltmada, ebeveyn çocuk ilişkilerini geliştirmede ve kendilerini kontrol etmekte zorlanan saldırgan davranışlara sahip çocuk ve gençler için yeni becerilerin kazanıldığı çok olumlu sonuçlar sağladığını ortaya koymaktadır (Sukhodolsky, Kassinove, Gorman, 2004; McCart, Prientter, Davies ve Azen, 2006; Wilson ve Mark, 2007; Şahin ve Kalburan, 2009; Bacıoğlu, 2014; Omer ve Lebowitz, 2016).

Saldırganlık içeren yıkıcı davranışları olan ergen çocuklara sahip ebeveynler, çocuklarının alacağı beceri eğitimlerinin yanı sıra kendileri de katılacakları eğitim ve destek programlarından yararlanabilir ve aile içi etkileşimlerinde olumlu yönde değişiklikler sağlayabilirler. Bu programlardan biri olan sistemik psikoterapi yaklaşımına dayalı *iddetsiz Kar , Koyma: Yeni Otorite: (Non-violent Resistance: New Authority-NVR) Modeli*'nde saldırganlık, sadece bir birey sorunu olarak değil, aynı zamanda bir aile ve ailenin de içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel bir yapı sorunu olarak ele alınmaktadır. Orijinal olarak Haim Omer tarafından İsrail'de geliştirilen bu yaklaşım şu anda pek çok Avrupa ülkesinde ve Amerika'daki tedavi merkezlerinde ailelere ve okul ortamlarında eğitimcilere yönelik olarak uygulanmaktadır.

NVR, şiddet ve kendine zarar verici davranışlarla baş etmek için gerginliği tırmandırmayan bir tarzda ve kesinlikle şiddet içermeyen yöntemlerle ebeveynlere, öğretmenlere ve diğer bakım veren kişilere yardımcı olmak için oluşturulmuş sistemik bir yaklaşımdır (Ömer, 2004). Sistemik bakış açısında bireyin tam olarak anlaşılması için birey, ilişkilerinin bütünlüğü çerçevesinde ele alınır ve aile üyeleri arasında karşılıklı etkileşim ortaya çıkarılır. Ailenin bir üyesinin gelişimi ve davranışı, ailenin diğer üyeleri ile çok yakından ilişkilidir. Problem davranışlar genellikle ailedeki yerleşik etkileşim kalıplarının bir ifadesi olarak görülmektedir. Değişim sağlanmasında uygulanacak en iyi yol, aileyi ya da ilişkiyi bir bütün olarak ele alarak çalışmaktır. Bu bağlamda müdahalenin yalnız sorunlu bireyle sınırlı kalmaması, ailenin tüm bireylerine uygulanacak şekilde kapsamlı olarak ele alınması gerektiği ortaya çıkmaktadır (Becvar ve Becvar, 2003).

NVR, orijinal olarak baskı ve saldırganlığa, şiddet içermeyen bir biçimde karşı koymak için sosyo-politik bir strateji olarak geliştirilmiştir (Sharp, 1973; Lavi-Levavi, Shachar ve Ömer, 2013). Mahatma Gandhi, Martin Luther King ve Rosa Parks' ın şiddetsiz, doğrudan eyleme geçme ve karşı koyma fikirleri ve yöntemleri toplumda ve aile ortamlarında anne-baba ve bakıcılara onların çocuk yetiştirmelerinde yardım etmek için kullanılmıştır. İstismar ve

baskıya karşı mücadelelerinde güçsüz olan veya şiddet kullanımına ahlaken karşı olan, fakat amaçlarına ulaşmak için diyalog ve ikna etmeyi tek başına yetersiz bulan sosyal gruplar mücadelelerini yürütmek için bir dizi şiddet içermeyen metotlar geliştirmişlerdir (Weinblatt ve Omer, 2008). NVR'yi aile bağlamına uyarlama girişimi ebeveynlerin sıklıkla çaresizlik ve kızgınlık arasında gidip gelmesinin gözlenmesi üzerine temellenmiştir (Bugental, Blue ve Cruzcoza, 1989).Yakın zamanlarda, ebeveynlerin çocuk ve ergenlerdeki şiddet içeren ve kendilerine zarar veren davranışlarla başa çıkmalarına yardımcı olmak amacıyla NVR öğretisinin aile ortamına uyarlanmasıyla eğitim programı geliştirilmiştir (Alon ve Omer, 2006; Omer, 2001, 2004; Omer, Irbauch ve Schlippe, 2005; Omer ve Schlippe, 2002, 2004; Omer, Shor-Sapir, ve Weinblatt, 2006).

Ebeveynler için NVR programının savunucuları, programın çocuğun şiddetine ve kendine zarar veren davranışlarına şiddetsiz ve gerginliği tirmandırmayan bir yolla etkili bir şekilde karşı koymalarında onlara yardımcı olabileceğini varsaymıştır. NVR'nin hedefi, öncelikle çaresizlik yaşayan ve çocuklarıyla ilişkilerinde gerginliğe kapılan ebeveynlere yardım etmek, geri kışkırtmaksızın ya da pes etmeksizin çocuğun saldırgan ve kendine zarar verici davranışlarına etkili bir şekilde karşı koymayı öğrenerek, onlara ebeveynlik becerilerini geri kazandırmaktır. Tedavi ebeveynlerle yürütülmesine rağmen, temel bakış açısı hem ebeveynler hem de çocuk üzerine yoğunlaşır. NVR'nin ebeveynlere çocuk için güven verici bir işlev oluşturmalarına olanak tanıyan, güvenli ve istikrarlı bir ilişki çerçevesi inşa etmelerine yardım ettiği varsayılır (Ömer, Steinmetz, Carthy ve Schlippe, 2013).

Türkiye’ de çocuk ve ergenlerde görülen şiddet ve saldırganlık içeren davranışları bütüncül bir bakış açısıyla önleme ve müdahaleye yönelik programların çok sınırlı sayıda olduğu görülmektedir (Kılıçarslan, 2016).Bu bağlamda, kültürel bakış açılarımızı da dikkate alarak yeni yaklaşım biçimlerini öğrenmek, tüm aileyi sürece dâhil ederek sistemik açıdan aile üyeleriyle çalışmakta olan NVR modelinin etkililiğinin ele alındığı araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu araştırma ile NVR yaklaşımının Türkiye’de bilinirliğinin ve uygulamasının artması, bu anlamda çocuk, ergen ve ebeveynlerle çalışmakta olan uygulamacı ve araştırmacılara şiddetle baş etmede yeni bir bakış açısı sunulması hedeflenmektedir.

İddetsiz Kar , Koyma Modelinde (NVR) Temel Kavramlar ve Tedavi Süreci

NVR, açıkça bir mücadele dilidir. NVR felsefesi, mücadele ilkesinden vazgeçen kişi veya grupların eninde sonunda şiddetin sürdürülmesine katkıda bulunduğunu varsayar; fakat mücadele kesinlikle şiddet içermemelidir. Alon ve Omer (2006), şiddetsiz bir biçimde direnç

gösteren kişinin her tür fiziksel ve sözlü saldırıdan kaçınmayı ve amacı küçük düşürmek ve aşağılamak olan eylem ve ifadelerden sakınmayı öğrenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu yüzden, ebeveynlerin çocukların yıkıcı davranışlarına karşı mücadelesi hakkında onlarla açıkça konuşmalarını önerir. Bu mücadele genellikle “*mücadeleö* olarak görülenden farklıdır, çünkü a) ebeveynler kendilerini tamamen şiddetsiz ve aşağılayıcı olmayan bir duruşa adarlar; b) ebeveynler gerginliğin yukarılara tırmanması sürecinde kendilerine düşen sorumluluğu kabul ederler; c) genel türdeki bir mücadelede kişinin amacı rakibini mağlup etmektir, oysa NVR’de ebeveynlerin amacı kendilerini ve çocukları (hem faili hem de potansiyel kurbanları) korurken çocuğun yıkıcı davranışlarına karşı koymaktır ve d) ebeveynler çocuğun şiddetiyle mücadele ederken, aynı zamanda ilişkideki olumlu unsurları da koruyup geliştirmeye çalışırlar. Bu özelliklere bakılarak anne-baba açısından NVR *y,k,c*, değil *yap,c*, bir *mücadele* olarak karakterize edilebilir (Alon ve Omer, 2006).

NVR’de ebeveynler çocukların olumsuz davranışlarını kontrol etmektense, onlara karşı direnmeyi amaçlarlar. Gandhi şunu ileri sürmüştür, *öbiz sadece kendi tepkimizi belirleyebiliriz, kar ,m,zdakinin de ilö*. Bu, NVR’nin temel ilkesidir (Weinblatt ve Omer, 2008). NVR’ye başlandığında, çocuğun şiddeti hemen terk etmesini veya boyunduruk altına girmesini beklemek yanlıştır. Bu yüzden şiddetsiz bir biçimde direnç gösteren bireyler gerginliği arttırmadan saldırı ve kışkırtmalara karşı koymaya hazırlıklı olmalıdırlar; çünkü rakipleri olayları kendilerini daha avantajlı hissettikleri şiddet yoluna döndürmeye çalışırlar. Ebeveynler çocuğun olumsuz davranışlarına direnmeyi öğrenirken aynı zamanda dayanıklılıklarını, kendi tepkilerini kontrol etmeyi ve gerginlik artışına karşı durma becerilerini de geliştirirler. Ebeveynlere ulaştırılan mesaj şudur: *öKazanman,z gerekmez, sadece ,srar etmelisiniz!ö*. Bu sayede ebeveynler çocuklarını *derhal de i tirme* hedefinden kurtulurlar. Ebeveynlerin dikkatinin bu şekilde çocuğun tepkilerinden uzağa ve kendi yaklaşımlarına doğru yönlendirilmesi, gerginlik artışını ve ebeveyn çaresizliğini azaltmaktadır. Çocuğun davranışı önemli bir değişkendir, fakat merkezde olan bu değildir. NVR, kontrol etmektense kabul etmeyi ve adanmayı vurgulayan modern tedavi yaklaşımları içinde yer almaktadır (Alon ve Omer, 2006; Hayes, Strosahl ve Wilson, 1999; Linehan, 1993).

NVR ebeveyn eğitimi, çocukların şiddet, kendine zarar verebileceği aktiviteler, okuldan kaçma ve diğer ilerlemiş disiplin problemleri ile baş etmeye yardım etmek amacıyla anne-babalar için tasarlanmıştır (Omer, 2004, 2011). Ebeveyn eğitiminde uygulanan üç özellik NVR'ninsosyo-politik prensiplerinin temelini oluşturur; a. Var olma (Presence) ya da direkt

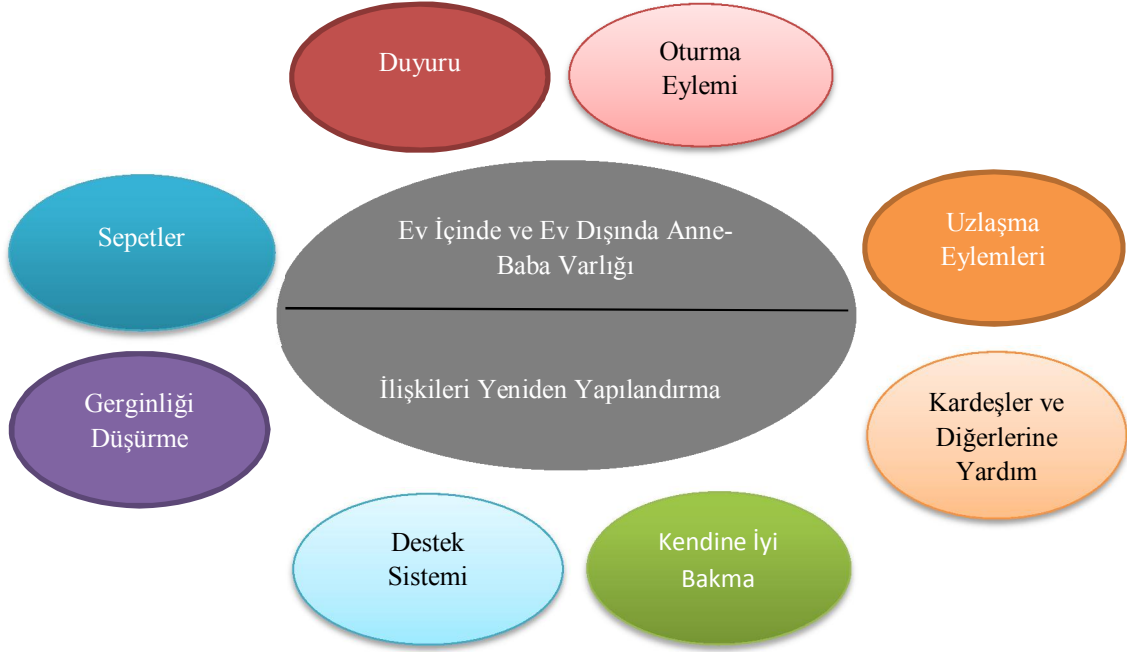
kişisel katılım, şu anlama gelir: *Biz senin anne-baban,z ve anne-baban kalaca ,z. Bizi kovamazs,n, bizden ayr,lamazs,n ya da bizi bir kenara atamazs,n.* b.Çocuk üzerinde kontrol kurmak yerine kendini kontroletme ya da şiddetsiz bir şekilde pozisyon alma, şu anlama gelir: *Biz seni kontrol edemeyiz, ancak kendimizi kontrol edebiliriz. Biz görevimizi yapaca ,z ve k, k,rtmalara gelmeyece iz.* c. Destek, şu anlama gelir: *Söyledi im eyi yapacaks,n,* ifadesi yerine anne-babalar birincil çoğul kişi (biz) ifadesiyle konuşmayı ve davranmayı öğrenir(Day veHeismann, 2010).

Bu süreçte, ebeveynler şeffaf bir tutum geliştirir. Bu tutum, gizlilik durumları altında hüküm süren zorlayıcı ve gelişigüzel atmosfere güçlü bir panzehirdir. Strateji ve taktikler üzerinde Mahatma Gandhi ve Martin Luther King, Jr. tarafından geliştirilen özel teknikler model alınmıştır (Ömer, 2004). Ebeveyn otoritesi fikri, NVR' de ebeveyn-çocuk ilişkisine ve aynı zamanda disiplin ve güvenlik konularına olanak veren, gerilimi tırmandırmayan ve kararlı bir varoluş üzerine inşa edilmelidir. Çeşitli yaklaşımlar ebeveynliğin hem ilişkisel hem de disipline edici (sınır koyucu) yönlerine dikkat çekmiştir. Ancak, bu iki alan genellikle farklı yönleri temsil etmekte, hatta tedavinin farklı aşamaları olarak görülmektedir. Bunlar, *ili kisel a ama* (ebeveynler çocukla olumlu iletişimi geliştirmek konusunda eğitilir) ve bir *güçlendirme a amas,ø* dır (ebeveynler çocuğun pozitif ya da negatif davranışına uygun reaksiyon gösterir). Ebeveyn yakınlığı ve ebeveynin gücü birlikte gelişir (Lavi-Levavi, Shachar ve Ömer, 2013).

NVR'nin ortaya çıkardığı önemli bir gelişme de tetikte olma (vigilantcare) kavramıdır. Bu, ebeveynlerin çocuğun potansiyel olarak tehlikeli faaliyetleri ile ilgili olarak, *kula ,n, aç,k tutma*, sürekli alarmda olma becerilerini ifade eder (Ömer, 2011). Tetikte olma modeli, ebeveyn-çocuk çatışması ve aşırı koruyucu ebeveynlik gibi artan bazı olumsuz sonuçlara yol açtığı belirlenmiş olan aşırı ebeveyn kontrolünün var olduğu anne-baba gözlemciliğine yönelik olarak yapılan eleştirilere karşılık olarak geliştirilmiştir (Racz ve McMahon, 2011). Tetikte olma kavramı, aşırı takipçiliğin aksine, çocuktan algıladıkları tehlike sinyallerine karşılık olarak ebeveynlerin farklı seviyelerde duruma dâhil olacak şekilde hareket ederek, alarmda olma durumunu; sürekli bir dikkatten, odaklanmış dikkat durumuna ve etkin korumaya geçişi vurgular. Bu yaklaşım, kurallara uymama, şeker hastalığı, riskli bilgisayar kullanımı, alkol bağımlılığı ve okul devamsızlığı gibi ebeveynlerin tetikte olmasını gerektiren çeşitli problemleri olan gençlerin ailelerine uygulanmıştır (Omer, 2015).

iddetsiz Kar , Koyma Modelinin Tedavi Adımlar,

“Gerginliği azaltma”, “ev içinde ve dışında ebeveyn varlığını güçlendirme”, “ilişkilerin yeniden yapılandırılması”, “sepetler”, “destek sistemi”, “duyuru”, “oturma eylemi”, “uzlaşma eylemleri”, “kendine iyi bakma”, “kardeşler ve diğerlerine yardım etme” gibi yöntemler NVR’nin temel güç ayakları olarak tanımlanmaktadır. NVR eğitiminde ebeveynlerle birlikte yürütülen çalışmalar Şekil 1’deki NVR haritasında gösterilmiştir.

ekil 1: NVR Haritası (Day ve Heismann, 2010).

birli i geli tirmek. Uygulayıcılar ilk oturumlarda NVR’de, ailenin sadece -çocuk-merkezli bir döngü olarak görülmediğini, daha ziyade ebeveynler ve çocuktan oluşan çift merkezli döngüsel yapıda bir elips olarak görüldüğünü açıklığa kavuşturur. Terapistler, ebeveynlerin saldırılardan korkabileceği, çatışmalardan yıpranmış ya da kaygı ile dolup taşmış olma gerçeği için de empatik bir anlayışı ortaya koyarlar. Terapist, anne ve babalara bu koşullara odaklanmanın tedavinin merkezi bir hedefi olduğunu göstererek, süreçte onların işbirlikçisi haline gelir (Omer ve Lebowitz, 2016).

Ebeveyn çaresizli i ve gerginli i azaltma süreci. NVR’yi davranış problemine

sahip çocukların ebeveynleri ile uygulama gerekçesi ebeveyn çaresizliği ile doğrudan ilişkilidir. Ciddi davranış problemleri olan çocukların ebeveynleri sıklıkla kendilerini çocuklardan daha az güce sahip olarak görürler (Bugental ve Lewis, 1998). Yaptıkları hiçbir şeyin işe yaramayacağını düşünürler ve iş taleplere veya çatışmalara geldiğinde kendilerini önceden mağlup olarak hissederler (Webster-Stratton ve Herbert, 1994). Bazıları cezalandırıcı ve şiddetli davranarak öfkelerine yenilir (Forgatch, 1991); diğerleri çocukların güç destekli taleplerine teslim olur (Baumrind, 1991), ve diğerleri de dürtüsellik ve boyun eğme arasında gidip gelir (Chamberlain ve Patterson, 1995).

İki tür gerginliği tırmandırma süreci tanımlanmıştır: a) çocuğun talep ve tehditlerini arttırmasına neden olan ebeveynin teslim olması ve b) düşmanlığın düşmanlığı doğurduğu karşılıklı gerginlik artışı. NVR, pes etme ya da saldırmayı ortadan kaldırarak, ebeveynlerin yapıcı tepkileriyle yaşamış oldukları çaresizliklerin üstesinden gelmelerine yardımcı olarak her iki duruma da karşı koymayı amaçlamaktadır. Ebeveyn çaresizliği çocuğun şiddet içeren ve kendine zarar veren davranışlar gösterme riskinin daha da artması ile ilişkilendirilmiştir (Omer, 2004).

NVR ebeveyn eğitimi, cezalandırıcı ve otoriter hale getirmeden ebeveynlerin çaresizliklerine nasıl yardımcı olunabileceği üzerinde durmuştur. Ebeveynler kendilerini şiddetten ve aşağılayıcı tepkilerden uzak tutmaya adanarak bu amaca ulaşmayı hedeflemektedir. Aile içinde gerginliğin tırmandıran tüm durumlar ebeveynlerle birlikte incelenir, kendini kontrol edici reaksiyonlar hazırlanır ve prova edilir (Omer, 2004; Weinblatt ve Ömer, 2008). NVR'de gerginliği azaltan duruşu gösteren ve ebeveynler tarafından akılda tutulması gereken üç deyim oluşturulmuştur: a) *"Demir so ukken tutulur!"*; b) *öSiz çocu u kontrol edemezsiniz, ama kendinizi kontrol edebilirsiniz!ö*; c) *"Kazanmak zorunda de ilsiniz, ancak direnmek zorundas,n,z!"* (Omer ve Lebowitz, 2016).

Duyuru yapma. Duyuru aktivitesi, NVR içinde çeşitli amaçlara hizmet etmektedir: a. Ailenin yaşamında yeni bir aşamaya geçiş töreni ya da bir açılış etkinliği oluşturur. b. Bu, ebeveynleri çocukla anlaşmadan bağımsız olarak kendi kontrolündeki bir tavırda pozisyonlarını belirttikleri yeni bir etkileşim türü ile tanıştırır. Aynı zamanda, duyuru etkinliği ile ebeveynler bu problemi artık gizli tutmayacaklarını çocuğa söyler. Ebeveynler duyuruyu nasıl yapacaklarının ve çocuğun tepkilerine karşı gerginliği tırmandırmayan bir biçimde nasıl tepkiler geliştirebileceklerinin provasını tedavi sürecinde yapar. Böylece, eğer çocuk duyuru dinlemeyi veya okumayı reddederse, ebeveyn onu masanın üstünde bırakabilir. Eğer çocuk

sayfayı yırtarsa ebeveynler şunları söyleyebilir:"*Biz, senin ayn, fikirde olman, beklemiyoruz. Sana bu konuda adil davranaca ,z, böylece bizim ne yapaca ,m,z, bilebilirsin*" (Omer ve Lebowitz, 2016).

Destek sistemi. NVR Modeli'nin en önemli parçalarından biri destek sisteminin harekete geçirilmesidir. Çoğu ebeveyn, utanma, çocuğa zarar verebileceği konusunda kaygılanma ya da çocuğun şiddetli bir tepki göstermesi korkusu nedeniyle "topluma açılmak" konusunda sıkıntı çeker. NVR terapistinin temel görevlerinden biri bu yanlış algılarla mücadele etmektir. Tipik olarak destekçiler; büyükanne-babayı, akrabaları, ebeveynlerin arkadaşlarını, çocuğun arkadaşlarının ebeveynlerini ve okul personelinin üyelerini içerir. Bir destekleyici toplantısının mümkün olmadığı durumlarda destekleyici kişiler bireysel olarak da davet edilebilir. Destekleyicilerin, telefon veya kısa mesajlarla yardım için ulaşılabilir olması nedeniyle ebeveynlerin yakınında yaşamaları gerekmez (Omer veLebowitz, 2016).

Destekleyicilerle birlikte iddete kar , direnç gösterme. Gizliliğin kırılması ebeveynlerin moralini ve kararlılığını arttırarak onlara cesaret verir. Bu nedenle sırların açığa çıkarılması ve desteğin sistematik olarak harekete geçirilmesi NVR programının önemli dayanak noktalarından biridir (Weinblatt ve Omer, 2008).Destekçilerin şiddet hakkında bilgilendirilmeleri, bilgilendirildiklerini ve yardım etmeye istekli olduklarını çocuğa açıkça haber vermeleri, önemli bir direniş eylemi oluşturmaktadır. Pek çoğu ilgisizlik gösterisi yapmaya çalışsa da, çok az sayıda çocuk veya ergen diğerlerinin fikirlerine karşı duyarsız kalır. Ebeveynler,zarar gören eşyaların fotoğraflarını çekmek gibi yazılı olarak veya görsel araçlarla evde oluşan şiddeti belgeleyerek işe başlayabilirler. Daha sonra bu dokümanlar çocuğu arayan veya ziyaret eden destekçilere gönderilir. Destekçilerin tümünün çocukla kontak kurması gerekli değildir: Her seferinde bir veya iki kişi yeterlidir. Bununla birlikte, ebeveynlerin artık olayları gizli tutmayacaklarını ve yaşadıklarını uygun gördükleri kişilere aktaracakları konusunda çocuğunu bilgilendirmeleri önemlidir. Destekleyicilerin, çocuğa özellikle olumlu bir şekilde hitap etmeleri, ancak neler olduğunu bildiklerini, şiddet içeren davranışları kabul edilemez olarak gördüklerini ve çocuğun bunun üstesinden gelebileceğine inandıklarını belirtmeleri istenir (Omer veLebowitz, 2016).

Oturma eylemi yapma. Oturma eyleminin çocuğun davranışını doğrudan değiştirmeye yönelik disiplin basamağı değil, bir direniş ölçütü olduğunu anlamak önemlidir. Aslında, oturma eylemi anne-babayı çocuğa göre daha fazla etkiler: Ebeveynler oturma eylemi için hazırlanırken ve kendilerini kontrol edici bir tarzda bu adımı uygulamaya

koyarken, NVR'de temel bir yeterlik elde ederler. Oturma eyleminde, ebeveynler çocuğun odasına girerler (tek bir ebeveyn, şahsen veya teknoloji aracılığıyla bir destekçi de ona eşlik edebilir), oturur ve çocuğa şunu söyler: *"Buraday,z, çünkü bugün sergiledi in tarzda iddet davran, lar,na art,k katlanmayaca ,z. Burada oturup iddetin nas,l sonlanaca ,na dair senden bir öneri bekleyece izö.* Bu aşamadan sonra, ebeveynler sessizce orada kalırlar. Terapist, hazırlık aşamasında ebeveynlere yönelik fiziksel saldırılar, dışarı atma girişimleri, görmezden gelinme ya da onları alaya alma gibi tipik reaksiyonlarla başa çıkma yolları geliştirmesi için anne-babalara yardımcı olur (Ömer, 2004, 2011).

Oturma eylemi genellikle 30 dakika ile bir saat arasında sürer. Eğer çocuk bir öneride bulunursa, bir diyalog söz konusu olabilir. Eğer çocuk bir öneride bulunmazsa, ebeveynlerin kendilerinin bir öneri sunmamaları tavsiye edilir. Oturma eyleminin başarısı, ortaya koyulan önerilerin işlevselliğinde değil, ebeveynlerin çocuğun olası kışkırtmalarına teslim olmadan sessizce oturmaya hazırlıklı olmasındadır (Omer veLebowitz, 2016).

Onarma ve uzla ma eylemleri. NVR'de, şiddet içeren bir eylemi yapan kişi bundan sorumlu tutulur ve bu davranışları için düzeltmeler yapması beklenir. Bu genellikle açık bir özür ve sembolik bir telafi şeklini alabilir. Destekleyici bireyler, suçu işleyen kişiyi cesaretlendirir ve ona, onurlarını koruyacak yollarla problem davranışını telafi etmesinde yardımcı olmayı teklif eder. Çocuk bunu yapmaya istekli değilse, ebeveynler destekçilerinin de yardımı ile mağduriyetin nasıl giderilebileceğine ve şiddet gösteren çocuğun bundan nasıl sorumlu tutulacağına kendilerinin karar vereceğini beyan ederler. Sabırla ve adaletli bir şekilde uyulduğu zaman bu süreç, sıklıkla problem davranışı yapan kişilerin davranışının zararını gidermeye hazır hale gelmelerini sağlamaktadır(Omer, 2011).

Ebeveyn-çocuk ilişkileri bağlamında NVR'nin temel varsayımı; zaman zaman yıpratıcı çatışmalar altında saklı kalmış olsa bile olumlu duyguların her iki tarafta da var olduğudur. Ebeveynsel saygı ve uzlaşma eylemleri pes etmeyi ya da teslim olmayı içermeden, bu karşılıklı duygular üzerine temellenir ve bu duyguların ifade edilme ihtimalini arttırarak olumlu etkileşimleri besler. En yaygın uzlaşmacı adımlar; sözlü veya yazılı teşekkür mesajları, küçük sembolik hediyeler, keyifli zaman geçirmeye yardımcı olan ortak faaliyet önerileri, geçmişte olan pozitif anıların hatırlanması ve geçmişte yapılan hatalar için pişmanlık ifadeleridir (Omer, 2004).

Sepetler. NVR' de ebeveynlerin odaklanacağı davranışları öncelik sırasına koymalarına yardımcı olmak için *sepetler* fikri kullanılır. Bir ebeveyn olduğu zaman anne babaların kendilerini her şeyi düşünmeye çalışırken bulmaları çok kolay olabilmektedir. Bu durum ebeveynleri her zaman eleştiri yapıyormuş gibi hissettirir ve çocukları, onların söylediği her şeyi önemsemiyormuş gibi görünür. Bunun sebebi ebeveynlerin çok fazla şey yapmaya çalışıyor olmasıdır. Bu durumda ebeveynlerin durmaya ve problemleri öncelik sırasına koymaya ihtiyacı olmaktadır. Sepetler fikri bunu yapmaları için onlara yardım eder. Ebeveyn çok konuşur, çocuk ise az duyar. Bu durumdan etkilenen tek kişi, daha çökkün hisseden, daha az etkili ve daha çok çaresiz olan ebeveynidir. Sadece bir veya iki davranışa odaklanmak, söylemek zorunda olduğunuz şeyi kısaca ve açıkça söylemek ve sonrasında durmak anahtar bir yaklaşımdır. Üç sepet tekniği ebeveynlerin farklı davranışlara vereceği farklı önceliklendirmeleri temsil eder. Onlar, program çerçevesinde yaptıkları küçük grup aktiviteleri ile çocuklarıyla ilgili üzerinde düşünmek istedikleri tüm davranışları belirleyerek işe başlarlar ve üzerinde tartışarak odaklanmak istedikleri kritik problem davranışları netleştirirler (Day ve Heismann, 2010).

Karde ler ve di erlerine yard,m.Bir çocuk tarafından gösterilen şiddet ailedeki herkes üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Sıklıkla kardeşler de korkutulmuş olur, fakat kendilerini bir şey söyleyebilecek gibi hissetmezler. Bazen erkek ve kız kardeşlerine eşit oranda dikkat gösteremeyecek kadar ebeveynlerin zihinleri zorlayıcı davranışları olan çocukla aşırı meşguldür. Bazı durumlarda daha yaşlı ve savunmasız akrabalar da etkilenebilir. Bu aile üyeleri kendi ailelerinde olup biteni söylemekte utanabilirler. Farklılık yaratmaya yönelik ilk adım diğerlerinin deneyimleri hakkında konuşması için alan yaratmaktır (DayveHeismann, 2010).

Kendine iyi bakma. NVR programı çerçevesinde ebeveynler modelin tüm yönlerini gözden geçirir ve bunları kullanırken kendilerine ne kadar güven hissettiklerini değerlendirme fırsatı bulurlar. Onlar diğerlerinin, özellikle de diğer çocuklarının şiddetten ve NVR programında odaklanılan çocuğun yıkıcı davranışlarından nasıl etkilenebildiklerini derinlemesine düşünürler. Her şeyin ötesinde, kendilerinin ve çocuklarının ruh sağlığının temel bloklarının inşası olarak kendilerine iyi bakmaya ve kendileri içinde bir şeyler yapmaya teşvik edilirler. NVR oturumlarındaki aktivitelerde, ebeveynler, çocuklarının şiddetine etkili bir şekilde karşı koymadan önce ve ailelerinde olumlu ilişkileri yeniden inşa etmeden önce

kendi bireysel güçlerini ve özsayıgılarının geliştirilmesi gerektiğini fark ederler (Day ve Heismann, 2010).

Farklı Uygulamalar Açısından NVR Alanyazını İncelenmesi

Dünyada ve Türkiye’de ailelere yönelik pek çok farklı aile eğitimi programı uygulandığı görülmektedir. Programların, genel olarak ebeveynlerin anne-babalık becerilerini artırdığı, anne-babaların birbirleri ve çocukları ile olan iletişimlerine katkı sağladığı, olumsuz ebeveyn tutumlarını azalttığı, ergen anne-baba etkileşimlerini geliştirdiği, ebeveynlerdeki yalnızlık, çaresizlik, gerginliği artırıcı davranışlar ve stres düzeylerini azalttığı ve özyeterlilik duygularının artırdığı görülmektedir (Omer, Schorr-Sapir ve Weinblatt, 2008; Weinblatt ve Omer, 2008; Newman, Fagan ve Webb, 2014; Lavı-Levavi, Shachar ve Omer, 2013; Kaymak-Özmen, 2013; Çekiç, 2015).

Türkiye’de yapılan deneysel çalışmaların çoğunlukla ebeveynler ya da çocuk ve ergenler üzerine odaklandığı, aile üyelerinin birlikte ele alındığı şiddet ve saldırganlık üzerine odaklanan çalışmaların çok sınırlı sayıda olduğu görülmektedir (Kılıçarslan, 2016). NVR’yi aile bağlamına uyarlama girişimi ebeveynlerin sıklıkla çaresizlik ve kızgınlık arasında gidip gelmesinin gözlenmesi üzerine temellenmiştir (Bugental, Blue ve Cruzcoza, 1989). Ebeveynler için NVR programının savunucuları, programın çocuğun şiddetine ve kendine zarar verici davranışlarına şiddetsiz ve gerginliği tırmandırmayan bir yolla etkili bir şekilde karşı koymalarında onlara yardımcı olabileceğini varsaymıştır. Türkiye’de NVR Modeli’nin uygulandığı çalışmalar çok sınırlı olmakla birlikte, yurt dışında pek çok farklı popülasyonda uygulamalar yapılmıştır. Bu bağlamda NVR’nin farklı ülke ve popülasyonlarda uygulamalarının sonuçları aşağıda özetlenmiştir.

Omer ve arkadaşları (2006) NVR temelli bir programı, davranış problemleriyle etkili bir şekilde başa çıkmada okul personelinin eğitimi de dahil olmak üzere 12-17 yaş aralığındaki sekiz yüz gencin bulunduğu bir ortaokul ve bir lisede bir yıl boyunca uygulamıştır. Program sonucunda, öğrenciden-öğrenciye, öğrenciden-öğretmene ve öğretmenden-öğrenciye yönelik şiddet de dahil olmak üzere; okul ortamında şiddet davranışlarında anlamlı bir azalma bulunmuştur. Uygulama sonrasında okuldaki gençlerin davranışsal sorunlarının önemli düzeyde azaldığı ve davranışsal problemlerle baş etmede okul personelin kendisini geliştirdiği görülmüştür.

Omer, Schorr-Sapir ve Weinblatt (2008), tarafından yapılan *Karde lere Kar , iddet Tedavisine Bir Ebeveyn E itim Yakla ,m,: iddetsiz Kar , Koyma* ilkelerine göre geliştirilen ve şiddete karşı direnmeyi amaçlayan çalışmada, programın mağdur olan kardeşlere koruma sağladığı, ebeveyn ve çocuk arasındaki gerginliği azalttığı bulunmuştur. Weinblatt ve Omer (2008), tarafından yapılan *Akut Davran, Problemlerine Sahip Çocuklar, Olan Ebeveynler çin Bir Tedavi: iddetsiz Kar , Koyma (NVR)*adlı çalışmasında 41 aileye (73 anne-baba) beş haftalık bireysel seans ve telefon desteğini içeren NVR programı uygulanmıştır. Deney ve kontrol grupları üzerinde yapılan ölçümler sonrasında ebeveynlerdeki izolasyon, çaresizlik ve gerginliği artırıcı davranışların azaldığı, algılanmış sosyal desteğin arttığı ve ebeveynler tarafından değerlendirilen deney grubundaki gençlerin şiddet davranışlarında anlamlı düzeyde azalma tespit edilmiştir.

Newman, Fagan ve Webb (2014), kontrol edici ve saldırganlık gösteren genç birey ve çocukların tedavisinde şiddetsiz karşı koyma ebeveyn gruplarının etkinliğine yönelik çalışmalarında, olumlu yönde anlamlı bir farklılık bulmuşlardır. Gerginliğin azaltılması ve koşulsuz sevgi eylemleri ebeveynler tarafından en faydalı müdahaleler olarak belirlenmiştir.

Lavi-Levavi, Shachar ve Ömer (2013) tarafından yapılan bir başka çalışmada NVR eğitime alınan ve yıkıcı davranışlara sahip çocukları olan ebeveynler kontrol grubu ile karşılaştırılmıştır. Her iki ebeveyn (anne ve baba) de ebeveyn çaresizliği ölçümlerinde anlamlı iyileşmeler gösterse de babalar sadece üç ölçeğin (Ebeveyn-çocuk gerginlik tırmanması, güç mücadeleleri ve ebeveynsel boyun eğme) ölçüm sonuçlarına göre anlamlı iyileşme göstermişlerdir.

Bir başka çalışmada, Oleffs ve arkadaşları (2009), davranış problemleri olan 11-18 yaş aralığındaki elli iki genç için plesebo (Triple P) ve kontrol gruplarını altı haftalık bireysel oturumları içeren NVR tedavisi ile karşılaştırılmıştır. *Triple P Olumlu Anne Babal,k E itimi Program*, sosyal öğrenme kuramı prensiplerine dayanan, davranışsal yaklaşım temelli ve ergenlik öncesi çağıdaki çocukların (0-12 yaş grubu) anne-babalarının bilgi, beceri ve güvenini geliştirerek çocuklarda ciddi davranışsal, duygusal ve gelişimsel sorunlara yol açan risk faktörlerini önlemeyi amaçlayan bir anne-baba müdahale programıdır. NVR tedavi grubunda dışa vuran şiddet davranışlarında ve ebeveynlerin başa çıkma becerilerinde anlamlı düzeyde gelişmeler görülmüştür. Hem NVR hem de aktif plesebo grubu tedavisinde (Triple P eğitiminde, 6-8 oturum) ebeveyn depresyonu ve çaresizlik duygularında iyileşme bulunmuştur.

Lebowitz ve arkadaşları (2012), 18-47 yaş aralığında ve kendilerine aşırı derecede hizmet edilmesi talepleri olan ebeveynlerine bağımlı yirmi yedi genç yetişkin bireyle açık deneysel grup içinde çalışmışlardır. Deneysel uygulamalar sonucunda genç yetişkin bireylerin kendi yaşına uygun olmayan aşırı hizmet taleplerinin ebeveyn tarafından karşılanmasında anlamlı düzeyde azalma, yetişkin çocukların işlevselliğinde ve istihdam artışında önemli düzeyde gelişme bulgulanmıştır.

Lavi-Levavi ve arkadaşları (2013) yaş ortalaması on iki olan ve davranış problemleri olan gençlerle 4-10 haftalık bireysel oturumlar ve telefon desteğini içeren kontrol gruplu deneysel çalışmada, deney grubundaki ebeveynlerin çaresizlik duygularında belirgin azalma, gençlerle yapılan güç mücadelelerinde de azalma görülmüştür. Tedaviyi takiben izleme çalışmada ebeveynler gençlere karşı daha az olumsuz duygular bildirmişlerdir.

NVR yaklaşımı, okulların yanı sıra, psikotik bozukluğa sahip olan çocuk veya ergenler için yatan psikiyatrik hasta üniteleri gibi diğer kurumsal düzenlemelerde de uygulanmaktadır. Büyük bir hastanedeki bu tür birimlerde bir NVR programının uygulanması, hastane personeli tarafından uygulanan fiziksel kısıtlamaların veya izole edilmelerin yarısından fazlasının dramatik bir şekilde azaltılması ile sonuçlanmıştır (Goddard, Van Gink, Van der Stegen, Van Driel ve Cohen, 2009).

Goddard ve arkadaşları (2009) dört çocuk ve iki ergen ünitesi olan yataklı psikiyatri hasta servislerinde yatan 13 yaşından küçük çocuk ve 12 yaşından büyük ergenlerden oluşan bir grupta açık deneysel gruplu NVR yaklaşımı uygulamaları yapmışlardır. Uygulama sonunda bir birim hariç hepsinde izolasyon ve kısıtlama uygulamalarında önemli ölçüde azalma, personelin kendine güven ve ekip çalışması duygularında artma ve ergen birimlerindeki personelde azalma rapor edilmiştir.

Benzer şekilde, Lebowitz ve arkadaşları (2014) tedaviyi reddeden anksiyete bozukluğu tanısı almış 9-13 yaş aralığındaki gençlerle, 12 haftalık grup oturumları şeklinde açık deneysel grupta çalışmışlardır. Uygulama sonrasında gençlerin davranış bozukluklarında azalma ve tedaviyi takiben işlevselliklerinde artış görülmüştür.

Van Holen ve arkadaşları (2015) bakım evinde kalan ve davranış problemleri olan çocuklarla 10 haftalık ev içinde oturumlar ve telefon desteğini içeren NVR tedavisi ya da genel bir tedavi yaklaşımını içeren kontrol gruplu deneysel bir çalışma yürütmüşlerdir. NVR tedavisi, çocukların daha fazla takibi ve daha fazla sosyal destek kullanımı ile genel tedavi

yaklaşımından anlamlı düzeyde farklı sonuçlar ortaya çıkartmıştır. Golan, Shilo ve Omer, (2016) yüksek işlevselliği olan otizmlili genç yetişkinler için 10 haftalık bireysel oturumlar ve telefon desteğini içeren açık deneysel grup çalışması yürütmüşlerdir. Araştırma sonucunda ebeveyn stresinde azalma ve ümitli olmada artış gözlenmiştir.

Türkiye’de ise NVR programının etkililiğini sınavan sadece bir çalışma bulunmaktadır. Kılıçarslan (2016) tarafından yapılmış doktora çalışmasında saldırganlık problemi olan ergenlere yönelik sistemik psikoterapi yaklaşımına dayalı hazırlanmış şiddet ve saldırganlıkla baş etme programı ve bu gençlerin ebeveynlerine yönelik de NVR programı uygulanmıştır. Bulgular incelendiğinde, ergenler ve onların anne babalarına uygulanan programların ergenlerde görülen saldırgan davranışları azalttığı, ana-babalarının ebeveynlik becerilerini ve aile ilişkilerini geliştirdiği ve anne-baba stres düzeylerini anlamlı derecede düşürdüğü görülmüştür. Deneysel uygulama sonrasında ergen ve ebeveynlere uygulanan programların etkililiğine dair katılımcılarla bireysel görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerden elde edilen nitel verilerin analizi sonucunda NVR programına dâhil olan ebeveynler genel olarak programdan çok yararlandıklarını, süreçte daha çok olumlu duygular yaşadıklarını, kendilerinin ve diğer aile üyelerinin sağlıklı ve sağlıklı etkileşim biçimlerine yönelik önemli farkındalıklar ve yeni iletişim becerileri edindiklerini, kendilerinin ve aile sisteminin güç kaynakları ve zayıflıklarını fark ettiklerini ifade etmişlerdir. İki programın birlikte yürütülmesinin çok yararlı olduğu, katılımcıların aile ilişkilerinde yakınlaşmalar ve problemlere yaklaşımlarında değişimler olduğu ifade edilmiştir.

Tart, ma, Sonuç ve Öneriler

Aile etkileşimi ve işlevlerini temel alarak, çocuk ve ergenlerin saldırgan davranışlarını azaltmak amacıyla geliştirilen NVR Modeli ülkemizde henüz yeterince tanınmamış ve pek uygulama alanı bulamamıştır. Ailenin bir sistem olarak ele alındığı ve bu sistem içerisinde oluşan etkileşimin tüm aile bireylerinin tutum ve davranışlarını etkileyebileceği anlayışına dayalı olarak oluşturulan NVR Modeli’nin ülkemizdeki ebeveyn-çocuk iletişimine farklı bir bakış açısı sunabileceği ve çocuklarda görülen saldırgan davranışlar ile baş etmede ebeveynlere ve okul ortamlarında psikolojik danışman ve eğitimcilere katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde NVR Modeli ile ilgili yapılan çalışmalar kuramsal ve deneysel çalışmalardan oluşmaktadır. Kuramsal çalışmalarda bu yaklaşımın teorik temeli, diğer

kuramlarla ilişkisi ve bu yaklaşım kapsamında kullanılan teknikler hakkında bilgiler verilmiştir. NVR modeli ile ilgili yapılan deneysel çalışmalar incelendiğinde, çalışmaya katılanların şiddet ve yıkıcı davranışlara sahip çocuklar ve onların bu davranışları ile baş etmek konusunda yetersizlik yaşayan ebeveynlere yardımcı olabileceği, aile ilişkilerini ve etkileşim biçimlerini değiştirebileceği görülmüştür.

Farklı psikiyatrik tanılara sahip şiddet gösteren çocukların aileleri ile NVR çalışmaları İsrail'de (Lavi-Levavi, Shachar ve Omer, 2013; Weinblatt ve Ömer, 2008); Almanya'da (Oleffs, von Schlippe, Ömer ve Kritz, 2009), İngiltere (Newman, Fagan ve Webb, 2014) ve Belçika'da (van Holen, Vanderfaellie, ve Ömer, 2015) gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar NVR'nin farklı sosyo-kültürel ortamlardaki etkinliğini göstermiştir.

Ebeveyn-çocuk gerginliğinin artması ve ebeveyn çaresizliğinin yanı sıra, şiddet ve diğer dışa vuran problem davranışları azaltmada NVR'nin etkili olduğu gösterilmiştir. NVR yaklaşımı, aynı zamanda ebeveynlerin çocuğa karşı olumlu ve uzlaşmacı davranışlarını arttırmalarına; çoğunlukla kronik çatışmalar nedeniyle böyle pozitif etkileşimlerin ulaşılamaz hale geldiği durumlarda ailelere yardımcı olmuştur. NVR'nin okullarda uygulanması, İsrail (Irbauch, Berger, ve KatzTissona, 2006), Almanya (Lemme, Tillner ve Eberding, 2009), Avusturya (Steinkellner ve Ofner, 2011), ve İsviçre dahil olmak üzere birçok ülkede kabul görmüştür.

NVR, bakım veren kişilerin agresif veya şiddet davranışları ile karşı karşıya kaldığı diğer koşullara da adapte edilmiş ve uygulanmıştır. Anksiyete bozuklukları, özellikle de obsesif kompulsif bozuklukları olan çocuklar, çoğunlukla aile üyeleri üzerinde etkileyici semptomları barındırmayı amaçlayan zorlayıcı ve yıkıcı davranışlar sergilerler (Lebowitz, Ömer ve Leckman, 2011; Lebowitz, Vitulano, Mataix-Cols ve Leckman, 2011). Anksiyete bozukluğu olup tedaviyi reddeden (Lebowitz, Ömer, Hermes ve Scahill, 2014) ve OKB olan çocuklara yönelik (Lebowitz, 2013) NVR'nin uyarlanması etkili olduğu görülmüştür. Tedavi, ailenin uzlaşabilmesini sağlamada, çocuğun kaygı ile ilişkili belirtilerini ve zorlayıcı davranışlarını azaltmada etkili olmuştur. Son zamanlarda ergenlere uygulanan tedavideki özel bir unsur olarak, tedavi intihar tehditleriyle baş etmede ebeveynlere yardımcı olmaya da odaklanmaktadır (Omer ve Dolberger, 2015).

Omer ve Lebowitz (2016) ebeveynlerin kendini kontrol etme, destek ve anne-baba varlığını ortaya koyma davranışlarına odaklanmayı öğrenmesinin, NVR uygulayıcının temel becerileri olabileceğini vurgular. NVR tarafından ele alınan farklı koşullardaki çocukların ebeveynleri

genellikle bir tür *negatif hipnoz* dan etkilenir: Onların dikkatleri, çocuğun olumsuz davranışları tarafından tamamen etkilenmiş gibi görünmektedir. Onların düşünceleri, laf arasında söylenen "*bana vurursa, ç, l,k atarsa, panik yaparsa!*" gibi bazı ifadelerle ya da "*kaçarsa ne yapar,m?*", "*ya kendisini öldürmeye çal, ,rsa?*" gibi bunaltıcı sorularla meşgul olmaktadır. Aslında kendileri de bu etkileşimlerde birer aktör olduklarının farkında değildir. Ebeveynler çocuğu değil de sadece kendilerini kontrol altına alarak krizlere acil bir çözüm bulamayacaklarını süreçte öğrenirler. Her şeyi kendi başlarına çözemeyeceklerini anlarlar, kendilerini destekleyici ağına yöneltirler, bu şekilde *negatif hipnoz* ve problemlili tepkiler azalır (Omer ve Lebowitz, 2016).

Türkiye’de şiddet ve saldırganlık içeren davranışları azaltmayı hedefleyen deneysel çalışmalar çoğunlukla çocuklara ya da onların ebeveynlerine odaklanmaktadır. Şiddet gibi tüm aile yapısını ve etkileşimini etkileyen önemli problemlerde ebeveyn ve onların çocuklarının sistem olarak birlikte ele alındığı çalışmaların çok sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Ailenin bir sistem olarak ele alındığı ve bu sistem içerisinde oluşan etkileşimin tüm aile bireylerinin tutum ve davranışlarını etkileyebileceği anlayışına dayalı olarak yürütülen NVR programının, ülkemizdeki var olan ebeveyn programlarına yeni bir bakış açısı kazandırarak, ebeveyn-çocuk/ergen iletişimine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Şiddet ve saldırganlık gibi çok boyutlu bir problem ile baş etmede, çocuk ve ebeveynlerin yanı sıra, bütüncül bir anlayış çerçevesinde okullarda çalışan idareci ve öğretmenlerin de uygulanacak NVR programlarına dâhil edilmesinin yararlı olabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda, programların özellikle okul ortamlarında görülmekte olan şiddet problemleri ile baş etmede öğretmenler, idareci ve okul psikolojik danışmanları işbirliğinde uygulanması, istenmeyen saldırgan davranışlarla baş etmek konusunda yetersizlik ve çaresizlik içerisinde olan eğitim personeli ve ebeveynlere yardımcı olabileceği söylenebilir.

NVR'yi, üstü kapalı bir şekilde yapılmakta olan direnç eylemlerinden ayıran önemli bir nokta da açıklık ve şeffaflığı önermesidir. Gizliliği reddeden açık ve toplumsal bir tutumla hareket ederek, NVR genellikle gizlilik perdesi altında gelişen ve sürdürülen şiddet baskısına karşı bir güç oluşturur. Ebeveynlerin eylemlerinin aleni hale getirilmesi, daha sonra onların söylemleri ve kendilerinin de şiddetten kaçınmaları sayesinde ebeveynlerin daha kapsamlı bir şekilde sorumluluk almalarına da yardımcı olur (Omer ve Lebowitz, 2016).

NVR eğitiminin çok önemli bir bileşeni olan gizliliğin sonlandırılması ve destek sisteminin harekete geçirilmesi, özellikle toplulukçu değerlerin ağırlıklı olduğu ve grup aidiyetinin fazlasıyla önemsendiği Türk kültüründe ve kapalı toplumlarda biraz zor olabilir. Bu anlamda

NVR programı uygulanırken aile üyelerinin birbirlerine ve ev dışında başkalarına kendilerini daha rahat ifade etme ve yardım istemek konusunda cesaretlendirilmeye ihtiyaçları olabileceği düşünülmektedir. Şiddet kültürünü benimseyen, güçlü olan kazanır anlayışına sahip ailelerin ve çocuklarının barışçıl ve yapıcı bakış açıları ve davranışlar geliştirmeleri için bu tarz eğitim programları yararlı olabilir.

Programı uygularken ülkemizde anne-babaların karşılaşabileceği bir diğer zorluk da, çocuğun odasında oturma eylemi gibi radikal bir direnç gösterme uygulaması yaparken, gerilimin çok yukarılara tırmanması ve şiddete dönüşme olasılığının bulunmasıdır. Özellikle zorlayıcı ve dürtüsel davranışları olan ergenlerle bu yöntemi uygularken ihtiyaç hissedilmesi durumunda ebeveynlerle birlikte destekleyici bir yetişkinin de orada olması önerilmektedir. Türk kültüründe çocuğun kendine özel olan odasının bulunmadığı evlerde, tüm aile üyelerinin birlikte vakit geçirdiği oturma odası gibi alanlarda, çocuğun da sevgi ve saygı duyduğu bir başka destekleyici yetişkinin bulunduğu zaman dilimleri ayarlanarak oturma eylemi tekniğinin ebeveynler tarafından uygulanması daha etkili olabilir. Bununla birlikte, ebeveynler bu eğitimleri alırken, stresle başa çıkma gibi yaşamsal becerilerin de program içerisine eklenmesi olası yaşanabilecek güçlüklerde kendi davranışlarını kontrol etmeleri konusunda onları güçlendirebilir.

Son zamanlarda, NVR Modeli'ni kavrama ve uygulayabilmek için NVR ebeveyn programı ve ebeveynlere programda öğrenilenleri kalıcı hale getirebilmeleri için ebeveyn kitapçığı geliştirilmiştir (Day ve Heisman,2010). Bu çalışma ile yurt dışında pek çok kurum ve popülasyonda uygulanan ve etkililiği deneysel çalışmalarla kanıtlanmış NVR Modeli'nin, Türkiye'de okullarda ve bakım hizmeti verilen çeşitli kurumlarda çocuklar, eğitim personeli, bakım veren kişiler ve ebeveyn grupları için bilinirliğinin ve uygulanabilirliğinin artırılması umulmaktadır.

Kaynakça

- Arkan, B. ve Üstün, B. (2009). Davranım bozukluğu olan çocuklara psikiyatrik yaklaşımda anne-baba eğitim programları: iki örnek bağlamında bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches In Psychiatry* 1; 155-174.
- Bacıoğlu (2014) *Şiddet ve saldırganlık, şiddet azaltılmasında önleme ve müdahale programları, şiddet etkililiği: meta analiz çalışması; Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 5 (42), 294-304
- Becvar, D., & Becvar, R. (2003). *Family therapy: A Systemic Integration* (5th ed.) Boston, MA : Allyn & Bacon.

- Bugental, D. B., Blue, J., & Cruzcosa, M. (1989). Perceived control over caregiving outcomes: Implications for child abuse. *Developmental Psychology*, 25(4), 532–539. doi:10.1037/0012-1649.25.4.532.
- Çekiç, A. (2015) *Ak,lc, duygusal davran, ç, yakla ,ma dayal, olarak geli tirilen aile e itim program,n,n anne babalar,n ak,lc, olmayan inançlar,n,n ve anne babal,k streslerinin azalt,lmas, üzerinde etkilili i*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Day, E.M. & Heismann, E. (2010). *Non-violent resistance programme: Guidelines for parents, care staff and volunteers working with adolescents with violent behaviours*. Publisher: Pavilion Publishing (Brighton) Ltd.
- Freedman, Jonathan L., Sears, David O. & Carlsmith, J. Merrill (1993). *Sosyal psikoloji* (Çeviren: Ali Dönmez). İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Goddard, N., Van Gink, K., Van der Stegen, B., Van Driel, J., & Cohen, A. P. (2009). “Hit the iron when it is cold”: Non-violent resistance in an acute psychiatric ward for adolescents. *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid*, 64, 531–539.
- Golan, O., Shilo, H., & Omer, H. (2016). Non-violent resistance parent training for the parents of young adults with high functioning autism spectrum disorder. *Journal of Family Therapy*. doi: 10.1111/1467-6427.12106
- Griffin, R.S. & Gross, A.M. (2004). Childhood bullying: Current findings and future directions for research. *Aggression and Violent Behavior*, 9: 379-400.
- Hassan, M. S., Osman, M.N. & Azarian, Z. S. (2009). Effects of watching violence movies on the attitudes concerning aggression among middle schoolboys (13-17 years old) at international schools in Kuala Lumpur, Malaysia. *European Journal of Scientific Research*, 38(1): 141-156.
- Herrmann, D. S., ve McWhirter, J. J. (2003). Anger and aggression management in young adolescents: an experimental validation of the SCARE program. *Education And Treatment of Children*, 26(3), 273-302.
- Karataş, Z.,& Gökçakan, Z. (2009). Psikodrama teknikleri kullanılarak yapılan grup uygulamalarının ergenlerde saldırganlığı azaltmadaki etkisinin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*,20(4), 357-366.
- Kaymak-Özmen, S. (2013). Anne-baba eğitimi programının çocuklardaki davranış sorunları ve anne-babaların depresyon düzeylerine etkisi. *E itim ve Bilim*, 38(167), 98-113.
- Kılıçarslan, S. (2016). *Ergenlerde Görülen Sald,rgan Davran, larda Ebeveyn ve Ergenlere Uygulanan Psikoe itim Program,n,n Etkisinin ncelenmesi*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Lavi-Levavi, I., Shachar, I., & Omer, H. (2013). Training in nonviolent resistance for parents of violent children: Differences between fathers and mothers. *Journal of Systemic Therapies*, 32(4), 79–93. doi:10.1521/jsyt.2013.32.4.79

- Lebowitz, E. R. (2013). Parent-based treatment for childhood and adolescent OCD. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, 2(4), 425–431. doi:10.1016/j.jocrd.2013.08.004.
- Lebowitz, E. R., Dolberger, D., Nortov, E., & Omer, H. (2012). Parent training in non-violent resistance for adult entitled dependence. *Family Process*, 51(1), 1–17.
- Lebowitz, E. R., Omer, H., Hermes, H., & Scahill, L. (2014). Parent training for childhood anxiety disorders: The SPACE program. *Cognitive and Behavioral Practice*, 21(4), 456–469. doi:10.1016/j.cbpra.2013.10.004
- Lebowitz, E. R., Omer, H., & Leckman, J. F. (2011). Coercive and disruptive behaviors in pediatric obsessive–compulsive disorder. *Depression and Anxiety*, 28(10), 899–905. doi:10.1002/da.20858.
- McCart, M.R., Priester, P. Davies, W.H., & Azen, R. (2006) Differential effectiveness of behavioral parent-training and cognitive-behavioral therapy for antisocial youth: A meta-analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 34(4), 525-541
- Newman, M., Fagan, C., & Webb, R. (2014). Innovations in practice: The efficacy of nonviolent resistance groups in treating aggressive and controlling children and young people: A preliminary analysis of pilot NVR groups in Kent. *Child and Adolescent Mental Health*, 19(2), 138–141. doi:10.1111/camh.12049.
- Oleffs, B., von Schlippe, A., Omer, H., & Kritz, J. (2009). Youngsters with externalizing behavior problems: Effects of parent-training. *Familien dynamik*, 34, 256–265.
- Omer, H. (2004). *Nonviolent resistance: A new approach to violent and self-destructive children*. New York: Cambridge University Press.
- Omer, H. (2011). *The new authority: Family, school, community*. New York: Cambridge University Press.
- Omer, H. (2015). *Vigilant care*. Goettingen, Germany: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Omer, H., & Dolberger, D.I. (2015). Helping parents cope with suicide threats: An approach based on nonviolent resistance. *Family Process*. doi: 10.1111/famp.12129
- Omer, H. & Lebowitz E.R. (2016). Nonviolent Resistance: Helping Caregivers Reduce Problematic Behaviors In Children and Adolescents. *Journal of Marital and Family Therapy* 42(4): 688–700 doi: 10.1111/jmft.12168.
- Omer, H., Irbauch, R., Berger, H., & Katz-Tissona, R. (2006). Non-violent resistance and school violence. *Paper presented at the Mifgash Leavodah Hinukhit Sotzialit*, Israel.
- Omer, H., Steinmetz, S. G., Carthy, T., & von Schlippe, A. (2013). The anchoring function: Parental authority and the parent-child bond. *Family Process*, 52(2), 193–206.
- Rollin S., A., Ulrey-Kaiser C., Potts I., ve Creason A. H. (2003). A school-based violenceprevention model for at risk eighth grade youth. *Psychology in the School*, 40(4), 403-416.
- Sanders M. R. (2000). Community-based parenting and family support interventions and the prevention of drug abuse. *Addictive Behaviors*, 25 (6), 929- 942.

- Sharp, G. (1973). *The politics of nonviolent action*. Boston, MA: P. Sargent Publisher.
- Shimshoni, Y., Farah, H., Lotan, T., Grimberg, E., Dritter, O., Musicant, O., et al. (2015). Effects of parental vigilant care and feedback on novice driver risk. *Journal of Adolescence*, 69–80. doi: 10.1016/j.adolescence.2014.11.002 25480357.
- Steinkellner, H., & Ofner, S. (2011). The seven pillars of the new authority. In U. E. Gamauf-Eberhardt & C. Reumann (Eds.), *Meine Schule gegen Gewalt*. Friendsburg, Austria: Friedensinstitut Burg Schlaining.
- Sukhodolsky, D. G., Kassinove, H. & Gorman, B. S. (2004). Cognitive-behavioral therapy for anger in children and adolescents: A Meta Analysis, *Aggression and Violent Behavior*, 9(3), 247–269.
- Şahin & Kalburan, (2009) Aile Eğitim Programları ve Etkililiği: Dünyada Neler Uygulanıyor? Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yıl 2009 (1) 25. Sayı 86
- Uysal, Z. (2006). *Çat, ma çözme e itim program,n,n ortaö retim dokuzuncu s,n,f düzeyindeki ö rencilerin çat, ma çözme becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- van Holen, F., Vanderfaillie, J., & Omer, H. (2015). Adaptation and evaluation of a nonviolent resistance intervention for foster parents: A progress report. *Journal of Marital and Family Therapy*. doi: 10.1111/jmft.12125.
- Weinblatt, U., & Omer, H. (2008). Non-violent resistance: A treatment for parents of children with acute behavior parents. *Journal of Marital and Family Therapy*, 34, 75–92.
- Wilson, S. J., & Mark, W. L. (2007). Update of a meta-analysis of school-based intervention programs. *American Journal of Preventive Medicine*, 33(2),130-143.
- Wilson, D., & Smith, M. (2014). The unmet needs of the child in non-violent resistance: Integrating developmental dyadic-psychotherapy approaches – lessons from working with adoptive families. *Context*, 132, 22–26.

Extended Abstract

Non-violent Resistance Model

Violent and aggressive behaviours are among the most important social problems in Turkey and in the world. Necessary steps should be taken for the prevention and intervention of this problem so that it can be solved timely and effectively. *Non-Violent Resistance: A New Authority Model* is a relatively new approach which was developed based on the systemic approach in order to increase skills of parents who have children with violent behaviours and to recover parent-children relationships. The implementation of the model has been increasing rapidly in family and school environments especially in Europe.

NVR was originally developed as a socio-political strategy in order to resist violence in a non-violent way. Non-violence, direct action, and resistance ideas and methods of Mahatma Gandhi, Martin Luther King and Rosa Parks are used in family and society in order to help parents and caretakers in childcare. A number of nonviolent methods have been developed by social groups which are weak in their struggles with abuse and pressure or which are morally against violence but find dialogue and convincing inadequate alone.

The purpose of NVR is mainly to help parents who experience helplessness and tension in the relationships with their children and to teach parenting skills that resist children's aggressive and self-destructive behaviours in an effective way, without provoking or giving up. Despite the fact that the treatment is conducted with parents, the fundamental view focuses on both parents and children.

These kinds of psycho-social support programs help parents who have children with violent behaviours to cope with the feelings of helplessness and inadequacy, increase parenting and familial interaction skills, and cope with the conflicts between parents and children more easily. Programs in relation to the prevention and intervention for violent and aggressive behaviours among children and adolescents are quite limited in number in Turkey. In this regard, considering our cultural views, it is important to learn about new approaches and conduct studies that investigate the effectiveness of NVR model, which involves all family members in a systemic way. By raising awareness and increasing use of NVR approach in Turkey, this study aims to present a new point of view for the practitioners and researchers who work with children, adolescents and adults.

Fundamental Concepts and Treatment Process in NVR

NVR is clearly a language of struggle. NVR philosophy assumes that people or groups who give up struggle principles will eventually contribute to the maintenance of violence; however, the struggle should never involve violence. A person who resists without violence should learn to avoid all kinds of physical and verbal attacks and actions and statements that aim to humiliate and insult. Therefore, struggle against their children's destructive behaviours are openly talked with parents. This resistance is generally different from what is seen as "fight" because a) parents fully dedicate themselves to a nonviolent and non-humiliating stance; b) parents accept their own contribution to the process of tension increase; c) the purpose in a typical fight is to beat the opponent, but parents' purpose in NVR is to resist

children's destructive behaviours while protecting themselves and their children; d) parent fight with their children's violence while protecting and improving positive aspects in familial relationships.

Based on these features, NVR could be seen as a "constructive struggle" rather than a "destructive" one. Instead of controlling their children's negative behaviours, in NVR parents aim to resist these behaviours. Gandhi states that we can determine only our own reactions, not the others', which is the fundamental principle of NVR (Weinblatt and Omer, 2008). It is not right to expect children to leave their violent behaviours immediately or be dominated when NVR starts. Hence, individuals who resist without violence should be ready to resist violence and provocations without increasing tension because their opponents who have problematic behaviours try to turn things into violence, which they see more advantageous.

NVR parent education was designed by Haim Omer et al. (2010) with a view to helping mainly parents to cope with their children's violence, aggression, self-destructive activities, skipping school, and other acute discipline problems. Advocators of NVR program for parents suppose that the program helps parents to resist children's aggressive and self-destructive behaviours in an effective way, without provoking or giving up.

Parents develop a clear attitude in this process. This attitude is a strong antidote for the compelling and haphazard atmosphere dominating under confidentiality. The notion of parent authority should be built on a determined existence which enables parent-children relationship in NVR and discipline and security issues and which does not increase tension. Various approaches highlight both relational and disciplining (limiting) aspects of parenting. However, these two areas generally represent different aspects and even are seen as different phases of the treatment. These are "relational phase" (parents are trained about developing positive communication with their children), and "strengthening phase" (parents react to their children's behaviours positively or negatively). Parental intimacy and parental strength develop together.

NVR Model, which was developed in order reduce children and adolescent violent behaviours based on family interaction and functions, is not known much and has little practice areas in Turkey. NVR model views family as a system and claims that the interaction in this system can affect attitudes and behaviours in all family members; it is thus considered that the model

brings a different view of parent-children communication and contribute to cope with violent behaviours among children and thus guide counsellors and educators in school settings.

Recently, parent booklets have been prepared by Day and Heisman (2010) for parents in order to understand and apply NVR parent program and make their learning permanent. NVR model has been used in many institutions and organizations in Europe, and it has been proven to be effective with experimental studies. It is thus hoped that this study will raise awareness about NVR model and its practicality for children, adolescents, education personnel, school managers, caretakers, and parent groups in schools, and various institutions and organizations that provide care services in Turkey.